

INVANDRAR- OCH FLYKTINGFRÅGOR

Detta är en uppdatering av Theódoros Demetriádes dokument från den 2006-04-01, gjord av Peter Carlsson och Anna-Pia Beier 2008-10-11.

Migrationsverket är Sveriges centrala utlänningsmyndighet. Det innebär att verket ansvarar för att fatta beslut om arbets- och uppehållstillstånd, asyl och medborgarskap. Det har även ett vidare ansvar för hela migrationskedjan från gräns till medborgarskap eller återvandring.

Gränsen går, när det gäller planerade besök eller bosättning i Sverige, ofta redan vid den svenska beskickningen i gästens eller invandrarens hemland. Verket och beskickningarna arbetar tillsammans med att ge visum för besök och ta hand om ansökningar om arbets- och uppehållstillstånd.

Människor som söker skydd gör det först när de kommer till Sverige, och verket ansvarar då för att de tas emot och får någonstans att bo medan deras asylansökningar prövas hos verket och ofta även i migrationsdomstolarna. Verket samverkar därför också med migrationsdomstolarna liksom med Länsstyrelserna.

Om sökande som redan finns i landet får nej på sin ansökan är det i första hand Migrationsverkets ansvar att verkställa avvisningsbeslutet. Om de avvisade vägrar att samarbeta är det polisen som övertar ansvaret för att utresan blir av.

Det händer att flyktingar som fått uppehållstillstånd i Sverige efter några år vill försöka återvända till hemlandet. I verkets uppdrag ingår även att stödja återvandring och i det arbetet samarbetar verket med frivilliga organisationer och biståndsorgan och har många internationella kontakter.

Migrationsdomstolar träder i kraft

Den 31 mars 2006 ersattes Utlänningsnämnden av tre migrationsdomstolar och en Migrationsöverdomstol samtidigt som en ny utlänningslag trädde i kraft. Därmed infördes en ny ordning för hur Migrationsverkets beslut i utlännings- och medborgarskapsärenden överklagas, en ordning som lägger tyngdpunkten i prövningen i första instans.

Ett huvudsyfte med reformen var att öka öppenheten och muntligheten i processen. Vid ett överklagande får den sökande och Migrationsverket - som två parter - lägga fram sin sak i en domstolsförhandling på samma sätt som i andra mål hos förvaltningsdomstolarna. Huvudregeln är att domstolsförfarandet är skriftligt men i asylmål kompletteras det ibland med muntliga förhandlingar.

Viktigt att allt kommer fram i första instans.

Kraven på Migrationsverkets handläggning ökar eftersom besluten ska hålla för en förhandling i domstol. Besluten ska vara tydligt motiverade med hänvisning till tillgängliga källor. Kraven ökar också på de sökande och deras juridiska ombud att

presentera allt som är viktigt i ärendet så tidigt som möjligt. Tyngdpunkten i prövningen ska ligga i första instans, det vill säga hos Migrationsverket.

Migrationsverket har successivt anpassat arbetssättet till de krav som ställs i en tvåpartsprocess, bland annat genom att öka inslaget av muntlighet i asylprövningen. Verket går nu vidare och utvecklar rutinerna ytterligare, bland annat med sikte på en skyndsam handläggning.

Ökade omprövningsmöjligheter ger kvalitetssäkring

Den nya utlänningslagen ger också Migrationsverket större möjligheter att ompröva sina beslut. Vid ett överklagande kommer jurister vid de nyinrättade förvaltningsprocessenheterna vid Migrationsverket att granska beslutet igen för att se om det ska ändras. Därigenom kvalitetssäkras besluten.

En annan nyhet är att Migrationsverkets landinformation nu finns på verkets webbplats. Syftet är att öka insynen i den information, som besluten grundar sig på.

Fyra nya förvaltningsprocessenheter

Migrationsverkets beslut kan överklagas till tre migrationsdomstolar som finns vid länsrätterna i Stockholm, Göteborg och Malmö. En högsta instans, Migrationsöverdomstolen vid Kammarrätten i Stockholm, tar upp ärenden, som får vägledande betydelse för det fortsatta beslutsfattandet på Migrationsverket och i migrationsdomstolarna.

Till Migrationsverkets juristers uppgifter hör, förutom att ompröva beslut och företräda verket i domstol, att pröva hinder mot att genomföra beslutade avvísningar eller utvisningar, som kan ha uppkommit efter slutligt beslut i domstol.

Svensk flyktingpolitik

Förenta Nationerna (FN) beräknar att det finns cirka 50 miljoner människor på flykt i världen idag. De flesta söker skydd i eller i närheten av sitt hemland. En del söker sig längre bort och kommer till Sverige eller andra länder i västvärlden.

Anledningarna till att människor flyr är desamma idag som förr i tiden: att man vill söka en dräglig tillvaro och att man vill slippa krig, fattigdom och förtryck.

Den svenska flyktingpolitiken omfattar inte bara flyktingmottagande i Sverige utan också:

- arbete inom FN och andra internationella organisationer för att motverka och lösa konflikter som kan leda till att människor drivs på flykt
- pengar till FN:s flyktingkommissariat (UNHCR) och andra organisationer som hjälper flyktingar runt om i världen
- arbete med att uppmuntra olika länder att ta ett gemensamt ansvar för världens flyktingproblem
- samarbete i flyktingfrågor inom Europeiska unionen (EU)

- hjälp till personer som frivilligt vill lämna Sverige för att bosätta sig i hemlandet eller något annat land
- stöd till bland annat de baltiska staterna och länder i det forna Sovjetunionen för att dessa länder ska kunna utveckla en flyktingpolitik som överensstämmer med FN:s krav
- stöd till enskilda organisationer som arbetar med asylsökande och flyktingar, till exempel Svenska Röda Korset och Sveriges Kristna Råd.

Sverige tillhör dessutom de länder som varje år erbjuder sig att ta emot ett visst antal flyktingar som behöver ett nytt säkert hemland. Uttagningen sker i regel i samarbete med FN:s flyktingkommissariat, UNHCR. Ofta kommer flyktingarna direkt från något flyktingläger.

Flyktingar som tas ut på detta sätt kallas för kvotflyktingar. Migrationsverket får varje år en summa pengar, som motsvarar kostnaden för att föra över cirka 1 800 personer.

Efter ett godkännande av regeringen kan pengarna även användas för alternativa åtgärder för att stötta flyktingar i deras närområde.

Vem är flykting?

Sverige har skrivit på FN:s flyktingkonvention. Det betyder bland annat att Sverige måste ge de personer asyl som är flyktingar enligt konventionen.

I Utlänningslagen, giltig sedan 31 mars 2006, tydliggörs vem som är flykting i lagens mening. Det är den som riskerar förföljelse i sitt hemland på grund av:

- ras
- nationalitet
- religiös eller politisk uppfattning.
- kön
- sexuell läggning
- tillhörighet till en viss samhällsgrupp

Vem är skyddsbehövande?

Enligt Utlänningslagen kan även personer som inte är konventionsflyktingar få asyl här. I lagen kallas dessa personer skyddsbehövande i övrigt. Skyddsbehövande är den som har lämnat sitt hemland och inte kan återvända dit därför att han eller hon:

- riskerar dödsstraff, tortyr eller annan omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning,
- behöver skydd på grund av yttre eller inre väpnad konflikt i sitt hemland,
- riskerar att utsättas för allvarliga övergrepp på grund av svåra motsättningar i hemlandet, eller
- inte kan återvända på grund av någon miljökatastrof.

En tredje möjlighet att få asyl är om synnerligen ömmande omständigheter anses föreligga. En samlad bedömning görs av personens hälsotillstånd och anpassning till Sverige samt situationen i hemlandet. (Enligt praxis krävs att det handlar om en

livshotande sjukdom eller synnerligen allvarligt funktionshinder. Det får dock inte vara en sjukdom som är mycket vanlig i världen och det får inte heller vara så att vård finns att få i hemlandet.)

En person som får asyl i Sverige får i regel permanent uppehållstillstånd, vilket betyder att han eller hon kan få bosätta sig här för gott. Sverige kan också bevilja tidsbegränsade tillstånd i vissa fall.

FN:s flyktingkonvention

Mer än 130 länder har skrivit under FN:s flyktingkonvention, den så kallade Genèvekonventionen. Ett av de länderna är Sverige. Därmed lovar Sverige att vi ska ge en fristad åt de personer som har sådana flyktinskäl som beskrivs i konventionen. Genèvekonventionens skydd för förföljda finns inskrivet i 3 kap. 2 § utlänningslagen: Med flykting avses i denna lag en utlänning som befinner sig utanför det land, som han är medborgare i, därför att han känner välgrundad fruktan för förföljelse på grund av sin ras, nationalitet, tillhörighet till en viss samhällsgrupp eller på grund av sin religiösa eller politiska uppfattning, och som inte kan eller på grund av sin fruktan inte vill begagna sig av detta lands skydd. Vad som nu har sagts gäller oberoende av om förföljelsen utgår från landets myndigheter eller dessa inte kan antas bereda trygghet mot förföljelse från enskilda.

Som flykting skall även anses den som är statslös och som av samma skäl befinner sig utanför det land där han tidigare har haft sin vanliga vistelseort och som inte kan eller på grund av sin fruktan inte vill återvända dit.

Asylsökande barn

De flesta asylsökande barn kommer hit tillsammans med en av eller båda sina föräldrar. Som barn räknas personer under 18 år. Asylsökande barn och ungdomar har inte skolplikt, men kommunen ansvarar för att de asylsökande barn och ungdomar som vill gå i skolan erbjuds en plats på samma villkor som andra barn och ungdomar i kommunen. Det gäller förskolan, grundskolan och gymnasiet. Barn över 16 år, som har påbörjat gymnasiestudier före 18 års ålder, har rätt till gymnasieutbildning. De kan också delta i den organiserade verksamhet som ordnas för vuxna. Dessutom ordnas aktiviteter för barn i olika åldrar. Det är inte ovanligt att lokala frivilligorganisationer och kyrkor hjälper till med denna verksamhet. Asylsökande barn har rätt till samma sjukvård och tandvård som andra barn i samhället. Det är landstingen som svarar för vården. Landstingen får ersättning av staten genom Migrationsverket, för vården av asylsökande.

Ensamkommande barn

Asylsökande barn kommer också hit utan sina föräldrar eller någon annan vårdnadshavare. Flera hundra barn utan vårdnadshavare kommer till Sverige varje år. Dessa barn bor oftast på något av Migrationsverkets grupphem. På grupphemmet finns det personal dygnet runt. Ibland finns det släktingar som barnet kan få bo hos. I föräldrarnas ställe utses en god man, som ska bevaka barnets intresse på olika sätt. Överförmyndaren utser god man efter anmälan av Migrationsverket.

När barnets asylskäl ska utredas har barnet med sig sitt offentliga biträde och i regel även sin gode man under samtalen med Migrationsverket.

Enligt FN:s barnkonvention är det en rättighet för ett barn att återförenas med sina föräldrar.

Några viktiga definitioner och förklaringar

Arbete (Grund för bosättning): Omfattar arbetstagare, gästforskare och egna företagare. För medborgare utanför EES-samarbetet ges som regel ett tidsbegränsat tillstånd till ett visst yrke.

Asylsökande: En person som tar sig till Sverige och begär skydd mot förföljelse. Ansökan har ännu inte slutligt prövats av Migrationsverket eller vid överklagande, av Utlänningsnämnden. Personerna är inte folkbokförda och ingår därför inte i officiell befolkningsstatistik som baseras på registret över totalbefolkningen.

EES-avtalet (Grund för bosättning): Detta är ett avtal inom europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES). Den 1 januari 1994 trädde detta i kraft och där avtalades det om fri rörlighet mellan medborgare i EU och EFTA-länder (Norge, Island och Liechtenstein)

Kvotflykting (Grund för bosättning): Utländsk medborgare som Migrationsverket, i regel i samarbete med flyktingkommissarien (UNHCR) i Genève, beslutar överföra till Sverige, kommer huvudsakligen från olika internationella flyktingläger i världen.

Dublinförordningen: Den som flyr har inte rätt att välja asylland utan ska söka asyl i det första trygga land som han eller hon kommer till. Mellan EU-länderna gäller därför den så kallade Dublinförordningen. Enligt denna kan en asylsökande som kommer till Sverige skickas tillbaka till ett annat EU-land om han eller hon varit där först.

HEMSIDOR

- Rådgivningsbyrån för asylsökande och flyktingar: www.sweref.org
- Migrationsverket: www.migrationsverket.se
- Advokatsamfundet: www.advokatsamfundet.se
- Flyktinggruppernas och Asylkommittéernas Riksråd (FARR): E-post farr.asylum@passagen.se Tel./fax 0225-14 777.
- Rädda Barnen: www.rb.se
- Röda korset svenska: www.redcross.se
- UNHCR: www.unhcr.ch
- Asylum policy in the EU: www.europa.eu

Författare: Theódoros Demetriádes
Smärre uppdateringar: Peter Carlsson

© Sveriges Frikyrkosamråd